

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Disputatæ Dicuntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum sit processio in diuinis personis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

De processione diuinarum personarum.

Et habet quinque articulos.

- ¶ Primo Enim quaeritur, vtrum sit aliqua processio in diuinis.
- ¶ Secundo, Vtrum in diuinis sit tantu vna processio.
- ¶ Tertio, De ordine processionum ad relationes in diuinis.
- ¶ Quarto, Vtrum Spiritus sanctus procedat a filio.
- ¶ Quinto, Vtrum Spiritus sanctus remaneat a filio distinctus, si ab eo non procederet.

ARTICVLVS PRIMVS.

QVAESTIO de processione diuinarum personarum. & primo quaeritur, vtrum sit processio in diuinis personis. & videtur quod non. Omne enim quod procedit ab aliquo, distat ab eo. sed diuinaru personaru non est aliqua distantia ab invicem. Dicitur filius ioã. 14. Ego in patre & pater in me est. & sic accipit de Spiritu sancto, quod sit in patre & filio & e converso. ergo in diuinis vna persona non procedit ab alio.

¶ 2 Præ. Nihil quod ad motum pertinet Deo proprie attribui potest, sicut nec aliquid quod materia importat processio autem significat quendam materiam. ergo non proprie potest dici in diuinis.

¶ 3 Præ. Omne procedens præintelligitur processioni, nam procedens est processionis subiectum. sed in diuinis non potest esse aliquid procedens processionem præintellectum. Essentia enim diuina non est procedens, sicut nec genita: relatio autem non præintelligitur processionem, sed e converso, sicut iam dictum est. Non ergo potest esse processio in diuinis.

¶ 4 Præ. Omne procedens sicut ab aliquo procedit oportet quod procedat in aliquid: quod autem in aliquid procedit, non est per se subsistens. Cum ergo personarum diuinarum sint per se subsistentes, non videtur eis competere quod procedant.

¶ 5 Præ. Cum creatura nobiliores, sint etiam Deo similiores, quod inuenitur in inferioribus creaturis non autem in superioribus, nec est in Deo inueniatur sicut quantitas dimensiu, materia & alia huiusmodi: processio autem inuenitur in inferioribus creaturis in quibus vnū indiuiduum generat aliud eiusdem speciei, quod non contingit in creaturis superioribus, ergo neque in Deo processio inuenitur.

¶ 6 Præ. Illud quod derogat diuine dignitati, nullo modo est Deo attribuendum: in hoc autem maxime consistit diuina dignitas, quod est prima causa essendi non habet ab alio esse, cui vñ repugnare processio: non autem procedens quodammodo ab alio est. Non ergo dicitur esse quod aliquid sit procedens in diuinis.

¶ 7 Præ. Persona est hypostasis proprietate distincta, ad dignitatem pertinente: accipere autem ab alio (quod importat processio) non videtur ad dignitatem pertinere. non ergo processio debet attribui diuinis personis, sicut aliqua personalis proprietas.

¶ 8 Præ. Illud a quo aliquid procedit, oportet quod aliquo modo causam illius: sed vna persona non potest esse causa alterius. neque enim esse potest materia alterius causa intrinseca, formalis. s. vel materialis: cum in diuinis non sit compositio formæ & materia: nec iterum causa extrinseca, cum vna persona sit in alia. Non ergo est processio in diuinis.

¶ 9 Præ.

Ad XIX. dicendum, quod alia attributa non habent operationem intrinsecam, sed quam possit attendi processus diuinarum personarum: sicut intellectus & voluntas.

Ad XX. dicendum, quod processio naturæ & intellectus conueniunt in hoc, quod in utraque processione procedit vnū ab vno, ut similitudo eius a quo procedit: amor autem qui procedit secundum voluntatem, procedit duobus mutuo se amantibus. Nec ex hoc est amor, habet quod id sit similitudo amantis, & ideo in diuinis idem procedit per modum naturæ, & intellectus, sicut filius & uerbum: sed alia persona est, quæ procedit per modum voluntatis, ut amor.

Ad XXI. dicendum, quod licet sint quinque notiones in diuinis, tamen solum sunt tres proprietates personales constituentes personas: & propter hoc solum sunt tres persona.

Ad XXII. dicendum, quod relationes ideales sunt Dei ad id, quod est extra. scilicet creaturas: & ideo per eas non distinguuntur personæ in diuinis.

Oportet etiam respondere ad rationes alias quibus concluderetur, quod personarum diuinarum sunt tribus pauciores. Ad quorum primum dicendum, quod in qualibet natura creata inueniuntur multi modi processionum: non tamen secundum quemlibet eorum natura speciei concipitur, & hoc est propter imperfectionem naturæ creatæ, in qua non subsistit quicquid in ea est sicut uerbum hominis quod procedit ab intellectu eius, non est aliquid subsistens, nec etiam amor qui procedit a uoluntate humana: sed filius qui generatur per operationem naturæ, est subsistens in natura humana. & propter hoc hic est solus modus quo natura concipitur, licet in eo sint plures modi processionum: sed in Deo est subsistens quicquid in ipso est. & ideo secundum quemlibet modum processionis communicatur natura in diuinis.

Ad secundum dicendum, quod nihil prohibet etiam a uoluntate aliquid naturaliter procedere. nam & uoluntas aliquid naturaliter uult & amat. scilicet felicitatem, & ueritatis cognitionem: & ideo nihil prohibet quod Spiritus sanctus naturaliter procedat a patre, & filio, quous procedat per modum uoluntatis.

Ad tertium dicendum, quod licet uoluntas, & intellectus non differant in Deo, nisi secundum rationem, tamen oportet illum qui procedit per modum intellectus, realiter distinguatur ab eo, qui procedit per modum uoluntatis. Nam uerbum quod procedit per modum intellectus, procedit ab vno tantum, sicut a dicente: Spiritus uero sanctus, qui procedit per modum uoluntatis, ut amor oportet quod procedat a duobus mutuo se amantibus, uel etiam ex dicente, & uerbo: nihil enim potest amari, cuius uerbum in intellectu non præconcepitur: & sic oportet quod ille qui procedit per modum uoluntatis, sit ab eo, qui procedit per modum intellectus, & per consequens quod distinguatur ab eo.

Ad quartum dicendum, quod qui est ab alio in diuinis, potest esse dupliciter, scilicet per modum uerbi, uel per modum amoris: & ideo qui est ab alio secundum quod communiter dicitur, non sufficit ad constituendum personam incommunicabilem: sed solum secundum quod ad propria determinatur.

Ad quintum dicendum, quod in diuinis sunt quatuor relationes, nedum duæ: sed solum tres ex eis sunt personales, nam una earum. scilicet communis spiratio, non est proprietas personalis, cum sit communis duabus personis: & ideo non sunt in diuinis nisi tres personæ. Alias rationes concedimus.

Ad argumentum in contrarium ductum.

¶ 9 Præt. Omne procedēs procedit ab aliquo, sicut a principio: vna autē psona nō pōt dici alterius principii, qā cū principii ad principiatū dicatur, oportet aliquā personā principiatā dici. quod vñ solis creaturis cōpetere. Nō ergo est pcessio in diuinis.

¶ 10 Præt. Nomē principij a prioritate sumptū esse vñ: sed in psonis diuinis nihil est prius, & posterius, vt Athanasius dicit. Nō est ergo vna psona picipiū alterius & sic non debet dici vna procedens ab alia.

¶ 11 Præt. Omne principium est operatiuum vel factiuum: sed vna persona nō est factiua alterius, nec operatiua, alioquin in diuinis personis esset aliquid factum vel creatum. ergo diuina persona non habet principium, neque est procedens.

¶ 12 Præt. Quandoquocūq; est aliquid ab aliquo procedens, oportet esse aliquid cōmune vtrique, qd. p procedētī cōmunicatur ab eo a quo procedit, & aliquid proprium p qd procedens distinguitur ab eo a quo procedit: nihil enim procedit a seipso. Vbiūque autem est aliquid & aliquid, ibi est cōpositio. ergo vbiūque est processio, ibi est cōpositio: in diuinis autē nō est cōpositio. ergo neque processio.

¶ 13 Præt. Omne procedēs ab alio, recipit aliquid ab eo: qd autē recipit aliquid, est indigentis natura: nisi non indigeret nō reciperet, pp quod ē in rebus naturalibus receptibilitas attribuitur materia: ergo oē pcedens est indigentis natura. In diuinis autē nō est aliqua indigentia: sed summa perfectio. ergo nō est ibi processio. Sed dices, qd recipiēs qñ praxiuit receptioni, est indigens: qñ vero iam recepit, hēt, & non est indigens: Filius autem & Spiritus sanctus recipiunt quidem a Deo Patre, non tamen praxiuit receptioni, & sic in eis nulla est indigentia.

¶ 14 Sed contra, Creatura qualibet est indigentis naturæ, & tamen non praxiuit receptioni quæ recipit esse a Deo. non ergo excludit indigentiam a recipiente, hoc quod receptioni non praxiuit.

¶ 15 Præt. Omne qd nō hēt aliquid nisi fm qd recipit illud ab alio, in se cōsideratum caret illo, sicut aer in se cōsideratus caret lumine, qd ab alio recipit. Si ergo filius & Spiritus sanctus nō habent esse, nisi per hoc, qd recipiūt a patre (qd oportet dicere si a patre pcedūt) necesse est qd si in se cōsiderent, nihil sint. Quod autē in se cōsideratum nihil est, si hēt eē ab alio, oportet qd ex nihilo sit: & ita qd sit creatura. Si ergo filius & Spiritus sanctus pcedunt a patre, oportet quod sint creature, quod est Ariane impietatis. Non ergo est processio in diuinis personis.

¶ 16 Præt. Quod procedit ab aliquo, ad hoc procedit vt sit: quod autē procedit vt sit, non semper fuit, sicut quod procedit ad locum, non semper fuit in loco illo, persona autem diuinæ sunt sempiternæ: ergo nulla persona diuina est procedens.

¶ 17 Præt. Principium a quo aliquid procedit, hēt aliquam auctoritatē respectu illius, quod procedit a principio. Si ergo aliqua persona diuina pcedit ab alia, vt pote filius & Spiritus sanctus a pfe, oportet qd in patre sit aliqua auctoritas respectu filij & Spiritus sancti: & ita cū auctoritas sit quedā dignitas, aliqua dignitas erit in patre, quæ non est in filio & Spiritu sancto, & sic erit inæqualitas in diuinis personis, qd est contra Athanasium dicentem qd in trinitate nihil est prius & posterius, nihil maius aut minus: sed totæ tres personæ cōternæ sibi sunt & cōæquales. non ergo est processio in diuinis personis.

Sed contra est, quod dicit filius Ioan. 8. Ego ex Deo processii, & veni.

¶ 2 Præt. Ioan. 15. dicitur, qd Spiritus veritatis a patre procedit. est ergo processio in diuinis personis.

RESPON. Dicendū, qd cognitio intellectū in nobis sumit principii a phantasia & sensu, q̄ ultra continuum se non extendunt. & inde est qd ex his quæ in continuo inueniuntur, transfumimus nomina ad oīa quæ capimus intellectu: sicut patet in noīe distantia: quæ primo inuenitur in loco, & exinde trāsumitur ad quacūque formarū differētiā, pp qd oīa contraria in quocūq; sint genere, dicuntur esse maxime distantia: licet distantia primo inueniatur in ubi, ut Phylo. dicit in 10 Meta. Similiter autē nomē processiois primo est inuentū ad significandū motū locale, fm quē aliquid ordinate ab uno loco per media ordinatim in extremū trāsit. & ex hoc trāsumitur ad significandū oē illud, in quo est aliquis ordo unius ex alio vel post aliud. & inde est, qd in oī motu utimur noīe processiois: sicut dicimus, qd corpus procedit ab albedine in nigredinem, & de parua quantitate ad magnā, & de nō esse in esse, & e conuerso & similiter vtimur noīe pcessiois, ubi est aliqua emanatio alicuius ab aliquo: sicut dicim⁹ qd radius procedit a Sole, & oīs operatio ab operante, & etiā operatū, sicut artificiatum ab artifice, uel genitum a generante, & vniuersaliter oēm hmōi ordinē noīe processiois significamus. Est autē duplex operatio quædā quidē transiens ab operante aliqd extrinsecū, sicut calefactio ab igne in lignum, & hæc quidē operatio non est perfectio operantis, sed operati: non. n. aliquid acquiritur igni ex hoc, qd est calefactiens: sed calefacto acquiritur calor. Alia vero est operatio non transiens in aliquid extrinsecū, sed manens in ipso operante, sicut intelligere, sentire, velle, & hmōi: hæ autē operationes sunt pfectioes operantis. Intellectus. n. nō est perfectus, nisi per hoc qd est intelligens actū, & similiter nec sensus, nisi per hoc, qd actū sentit. Primum autem operationum genus cōe est uiuentibus, & non uiuentibus: sed fm operationum genus est propriū uiuentium: vnde, si largo modo accipiamus motū p qualibet operatione. sicut Philoso. accipit in 3. de Anima. ut dī qd sentire & intelligere, sunt motus quidā, non quidem motus, qui est actus imperfecti, ut definitur 3. Phy. sed motus qui est actus perfecti, sic pprimū uidetur esse uiuentis: & in hoc ratio uidetur consistere, qd aliquid sit mouens seipsum. Nā quicquid inuenimus per se & in se operari quocumque modo, dicimus uiuere: & per hunc modum Plato posuit, qd primum mouens mouet seipsum. Secundum autem utrumq; operationis genus inuenit in creaturis aliqua processio. Nam fm primum genus dicimus, qd generatum procedit a generante, & factum a faciente. Quātum autem ad scdm operationis genus, dicimus qd uerbum procedit a dicente, & amor ab amante: hmōi autem duplex operationis genus Deo attribuiamus. Genus quidē operatiois in aliud extrinsecū trāseuntis Deo attribuiamus, inquantū dicimus, quod creat, conseruat, & gubernat omnia. Ex quo quidē operationis genere, nulla pfectio Deo aduenire significatur: sed magis quod proueniat in creatura pfectio ex perfectione diuina. Aliud uero opationis genus Deo attribuiamus, inquantū ipsum intelligentem, & uolentem dicimus, in quo ipse pfectio significatur. Non enim esset pfectus, nisi esset intelligens, & uolens actū: & inde est quod confitemur eum uiuētē. Secundum ergo utraq; operationem, Deo processioē attribui-

Quæst. dist. S. Tho. M 3 mus.

Vide 1. p. q. 27. & 1. dist. 13. arti. 1. Et 4. contra Gen. ca. 11.

Li. 10. ex 66. 17. tom. 3.

Ex. 9. Meta.

D. 115.

Li. 3. co. 34. tom. 2.

Lib. 3. conr. tom. 1.

In Timæo nō multum procul a fine & in dia. 10. de legib. in 3. folio a prime. librā numerādo.

D. 33.

Symbo- Quicq; talius

no Sym- o fidei, cumque talius

mus. Secundum quidē primū operationis genus, dicimus diuinam sapientiam, aut bonitatem in creaturas procedere, vt Diony. dicit 9. capit. de diui. no. & etiam q̄ creaturae procedunt a Deo. Secundum uero aliud operationis genus, dicimus in diuinis processionem uerbi, & amoris ipsius, & Spiritus sancti, qui est amor eius, & spiramen uiuificū. Vnde Athanasius in quodam sermone Niceni concilii dicit, q̄ Atriani ponentes filium, & Spiritum sanctū non esse coessentialia patri, per consequens uidebatur dicere Deum non uiuentem & intelligentem: sed mortuum, & sine mente.

AD PRIMVM ergo dicēdū, q̄ obiectio illa procedit de processione, quae attenditur in operatione in aliquid extrinsecum transeuntem: sic autē nō procedunt diuinæ p̄sonæ, sed magis p̄ modum processionis, quae attenditur secundū operationem in operante manentē. Quod enim sic procedit, non distat ab eo a quo procedit, sicut etiā humanum uerbū est in intellectu loquentis, non distans ab eo.

AD SECUNDVM dicēdū, q̄ processio prout significat motū locale, nō ponitur in diuinis p̄sonis, sed s̄m q̄ importat quendam emanationis ordinem.

AD TERTIVM dicēdū, q̄ in processione, q̄ est motus localis, necesse est q̄ p̄cedes processioni p̄intelligatur, cū sit eius subiectū: sed in processione q̄ importat originis ordinē, procedens se habet ad processionē ut terminus. Vñ si procedens sit ex materia & forma cōpositū, & p̄ uia generationis in esse productū, materia quidē p̄existit processioni ut subiectum, forma uero uel etiā cōpositum sequitur s̄m intellectu ad processionem ut terminus: sicut cū ignis ab igne p̄ generationē procedit. Cum uero id q̄ procedit nō est cōpositum, sed forma tm̄ uel etiam per creationem in esse eductum, cuius terminus est tota rei substantia, tunc nullo mō p̄cedes p̄intelligit processionem, sed e cōuerso: sicut creatura nō p̄intelligit creationem, nec splendor processioni ipsius a Sole, nec uerbū processioni eius a dicente, & similiter nec uerbum processioni eius a patre.

AD QUARTVM dicēdū, q̄ s̄m processione q̄ importat originis ordinē potest aliquid procedere, ut in se subsistens nō relatu ad aliud, quāuis secundū processionem localem procedat aliquid, non ut simpliciter in se subsistat, sed ut sit in loco. Talis autem processio non est in diuinis p̄sonis.

AD QUINTVM dicēdū, q̄ in intellectuualibus substantiis q̄ sunt nobilissima creaturae, ē etiā processio secundū operationē intellectus & uoluntatis: & quātū ad hoc inuenit in eis increatae trinitatis imago: sed uerbū & amor in eis non sunt p̄sonæ subsistētes Earum enim intelligere, & uelle non est ipsarū substantia: sed hoc proprium Dei est. unde uerbum & amor procedunt in Deo, ut p̄sonæ subsistētes: non autem in intellectuualibus creaturis.

AD SEXTVM dicēdū, q̄ h̄c originē ab aliquo q̄ sit in essentia diuersum, derogat dignitati diuinæ: hoc n. est propriū creaturae, sed h̄c originē ab aliquo coessentiali, magis ad perfectionem diuinā p̄tinet. Non enim esset in diuinitate perfectio, nisi esset ibi intelligere, & uelle in actu. Quibus positis necesse est poni uerbi, & amoris processionem.

AD SEPTIMVM dicēdū, q̄ licet accipere in quātū hmōi p̄fectionem non dicat, tm̄ ex parte eius a quo accipitur, p̄fectionem importat & p̄cipuā in diuinis p̄sonis, quae accipiunt plenitudinem deitatis.

F AD OCTAVVM dicendum, q̄ Latini doctores ro vel nunquam ad significandum originem diuinarum p̄sonarum, nomine causae vtuntur: tum quia causae apud nos respōdet effectus, uidentur cogamur filium uel Spiritum sanctum factos dicere patrem non dicimus causam eorum: tum quia nos nomen causae significat aliquid in essentia uersum: dicimus enim causam ad quam sequitur aliquid: tum etiam quia apud gentiles Philosophos nomen causae dictum de Deo, habitudinem ipsius ad creaturas designat. Dicunt enim Deum esse primā causam, & creaturas esse eius causata: unde ne aliam filium & Spiritum sanctum inter creaturas secundū essentiam a Deo diuersas suspiceretur esse ponendum nomen causae refugimus in diuinis. Graeci tamen absolutius in diuinis vtuntur nomine causae, ex ipsa sola origine significantes: & ideo in diuinis p̄sonis vtuntur nomine causae. Aliquid enim inueniēter in lingua Latina dicitur, quod propter p̄rietatem idiomatis conuenienter in lingua Graeca dici p̄t. Non autem oportet si nomen causae dicitur in diuinis secundum Graecos, q̄ eodem modo accipiatur, sicut cum de creaturis dicitur, prout in quatuor genera secundum Philosophos diuiditur.

AD NONVM dicendum, q̄ inter oīa ad originem spectantia, magis cōuenit in diuinis hoc nomen p̄cipuum. Quia n. diuina comprehendit a nobis non possunt, conuenientius a nobis significantur p̄ nomina communia quae indefinite aliquid significant, quā per nomina specialia, quae definitiue spectant expriment. unde hoc nomen, Qui est, quod dicitur in Damasceno significat substantia pelagius finitum, cōuenientissimum nomen d̄ esse, vt patet Exo. 3. Sicut autē cā cōmuniō est quāuis elementum, quod significat aliquid primum & simpliciter genere causae materialis: ita ē principium est cōmunius quāuis causā. Nam prima pars motus, uel n̄c d̄ principium: sed nō causa. In quo patet, q̄ principium potest dici aliquid, quod non est secundum essentiam distinctum, ut punctum lineae, & autem causa: maxime si loquamur de cā originis, quae est cā efficiens. Quāuis autem pater dicitur esse principium filij, & Spiritus sancti, non tamen detur indifferenter dicendum, q̄ filius sit principium, uel etiam Spiritus sanctus: licet etiam hoc modo loquendi Graeci vtantur, & possit apud sanctos intelligētes concedi tamē ea quae minorationem inquam importare uidentur, refugere debemus: uel filio, uel Spiritus sancto attribuantur, propter Atrianorum errorem uitandum: sicut Hila. & si cōcedat patrem esse maiorem filio propter auctoritatem Cypriani, non tamen cōcedit quod filius sit minor patre, cui est aequale esse donatum a patre. Et similiter non est extendendum nomen subauctoritatis uel principii in filio, licet nomen auctoritatis uel principii concedatur in patre.

K AD X. dicendum, q̄ licet principium s̄m rōnis nominis a prioritate sumatur, nō tamē importat ad significandum prioritatem, sed originē. sicut enim hoc nomē lapis nō imponitur ad significandum lapidē nē pedis, licet ab hoc nomē sumi uideatur. licet ergo pater nō sit prior filio, est tamē eius principium est operatiuum uel factiuum: neutro enim motu punctum est principium lineae.

AD XII. dicēdū, q̄ in filio est aliqd cōe p̄t. Relatio, & aliqd p̄ qd a patre distinguit. Relatio, Non tamen

Es. r. part ante mediū ipsius.

In epistola contra eos qui dicunt Spiritum sanctū esse creaturā a med.

men est ibi compositio: quia relatio est fm rem ef-
sentia, sicut ex superioribus disparationibus patet.
Ad xi. dicendū, qd recipiēs ante qd recipiat, indi-
get. Ad hoc n. accipit, vt indigentia repleat: sed post
quā iam acceperit, nō indiget: hēt. n. quo indigebat.
Si ergo aliqd est: quod receptioni nō præexistit, sed
semp est in recepisse, hoc nullo modo est indigens.
Filius autē nō sic accipit a patre, quasi prius nō ha-
bens, & postea accipiēs: sed qā hoc ipsum quod est,
habet a patre. vnde non sequitur quod sit indigens.

Ad xiiii. dicendū, qd creatura accipit a Deo esse
quoddā, quod non esset permanens: nisi diuinitus
conferretur. & ideo ē postquā esse accepit, indi-
get diuina operatione vt cōseruetur in esse, & sic est
naturā indigentis. Filius autem accipit a patre idem
numero esse, & eandem naturam numero, quam
pater habet. vnde non est naturā indigentis.

Ad xv. dicendū, qd filius in se considerat, fm illud
qd absolute hēt, qd est p̄s essentia, & fm hoc nō ē
nihil, sed vnū cum patre. Secundū vero qd refertur
ad patre, cōsideratur vt recipiēs eē a patre: vnde nec
sic etiam est nihil, & ita nullo modo filius est nihil.
Esset autem in se cōsideratus nihil, si eēt in eo aliqd
absolutū distinctū a patre, sicut est in creaturis.

Ad xvi. dicendū, qd filius ad hoc pcedit, vt sit: sed
pcessio eius est eterna, sicut pcessio splendoris a So-
le, est ei coæua: & propter hoc ē filius est æternus.

Ad xvii. dicendū, qd auctoritas in patre non est
aliud quā relatio principii: secundum relationem
autem non dicitur aliquid æquale, vel inæquale: sed
secundum quantitatem, vt August. dicit, & propter
hoc filius non est inæqualis patri.

ARTICVLVS II.

Utrum in diuinis sit vna tantum processio vel plures.

SECUNDO queritur, utrum in diuinis sit vna tantū
processio, vel plures, & videtur qd sit vna tantū.
Dicit enim Boet. in lib. de Trini. quod processio in
Deo est substantialis. Substantialia autem non mul-
tiplicantur in diuinis. ergo processiones in diuinis
non sunt plures. Sed dicendum, quod processiones
in diuinis non distinguuntur per distinctionem sub-
stantiā, quā secundum processionem communi-
catur, ratione cuius processiones substantiales di-
cuntur: sed distinguuntur seipsis.

¶ 2 Sed contra, Quæcūq; ab inuicem distinguunt,
vel distinguuntur per diuisionē materiæ, sicut indi-
uidua eiusdem speciei, vel formaliter, sicut ea qd dif-
ferunt vel genere vel specie: processiones autē non
distinguuntur in diuinis ad modum eorum qd mate-
rialiter distinguuntur, cum Deus sit oīno immate-
rialis. Relinquitur ergo, qd oīs distinctio quæ est in
diuinis, sit ad modū eorum, quæ formaliter distin-
guuntur. Oīs autē formalis distinctio est p aliquā op-
positionem, & maxime eorū quæ sunt vnus generis.
Nam genus diuiditur contrariis differentis per
quas species distinguuntur, vt dī in 10. Metaphysic.
Oportet ergo si processiones distinguuntur in diuinis,
q hoc sit rōne alicuius oppositionis: pcessio-
nes autem & actiones & motus non habent oppo-
sitionem ad inuicem, nisi rōne principiorum vel rati-
one terminorū, sicut patet de calefactione & infri-
gitatione, ascēsu & descēsu, ergo impossibile est, qd
processiones in diuinis distinguant seipsis: sed si di-
stinguuntur, oportet qd distinguantur ex parte prin-

cipij processionis, vel ex parte termini, idest perso-
næ: ad quam processio terminatur.

¶ 3 Præt. Ea quæ possunt simul esse, non sunt distin-
ctua aliquorū, sicut album & dulce non sunt distin-
ctua duorum substantiarum, quia possunt eidem
inesse. Ex hoc enim unumquodq; ab altero distin-
guitur, qd unum eorū alterū esse non potest. Quod
aliqua autem non possunt esse simul, hoc contin-
git ex natura alicuius oppositionis. ea. n. dñr esse op-
posita, quæ simul esse non possunt. Nihil igitur di-
stinguitur ab altero, nisi rōne alicuius oppositio-
nis. Nā & in diuisione quæ est fm materiā, attendit-
ur oppositio fm sitū, cū eadē diuisio sit fm quāti-
tatē. Si ergo oppositio processionū esse nō potest,
nisi rōne terminorum uel principiorum, ut dictum
est, impossibile est qd pcessiones distinguantur seip-
sis. Sed dicendū, qd pcessiones distinguunt in diu-
inis ex eo, qd vna est p modū naturæ: scilicet pcessio filii, &
altera p modū uolūtatis. scilicet processio Spiritus sancti.

¶ 4 Sed contra, quod procedit naturaliter, procedit
per modum naturæ: Spiritus sanctus autem procedit
a patre naturaliter, dicit enim Athanasius, quod
est naturalis Spiritus patris. ergo procedit per mo-
dum naturæ.

¶ 5 Præt. Voluntas libera est, quod ergo procedit p
modum uoluntatis, procedit per modum libertatis.
Si ergo Spiritus sanctus procedit per modum vo-
luntatis, oportet qd procedat per modum libertatis.
Quod autem procedit per modum libertatis,
potest procedere, & non procedere, & intantū uel
non intantum procedere. quia quæ libere fiunt, nō
sunt determinata ad unum, ergo pater potuit pro-
ducere Spiritum sanctum, uel non producere, & da-
re ei quamcumque mensuram magnitudinis uellet.
Sequitur ergo qd Spiritus sanctus sit ens possibile, &
non ens per se necessē esse: & sic non erit diuina na-
tura, quod est hæresis Macedonianæ.

¶ 6 Præt. Hila. dicit in lib. de Syno. differentiam affi-
guās inter creaturas & filium, qd omnibus creaturis
substantiā, Dei uoluntas attulit, filius autem natu-
rali natiuitate substantiā a patre accepit. Si ergo Spi-
ritus sanctus procedit per modum uoluntatis, se-
quitur quod procedit sicut creatura.

¶ 7 Præt. Natura & uolūtas in Deo non differunt, ni-
si secundum rōnem. Si ergo processio filii & spiri-
tus sancti distinguantur ex eo, qd una est per modum
naturæ, altera uero p modum uoluntatis, sequitur
qd processio filii & Spiritus sancti non differant nisi
rōne tm & ita filius & Spiritus sanctus personaliter
non distinguuntur. Sed dicendum, qd vis spiratiua &
generatiua in patre differunt rōne tm, & ramen hæc
est distinctio realis in filio & Spiritu sancto: & simi-
liter natura & uoluntas possunt realem distinctio-
nem in processionibus, & procedentibus consti-
tuere, licet differant ratione tantum.

¶ 8 Sed cōtra, Filius & Spiritus sanctus distinguuntur
p ea quæ in eis sunt: vis autem generatiua nō est in
filio, nec spiratiua in Spiritu sancto. ergo per hæc fi-
lius & Spiritus sanctus non distinguuntur.

¶ 9 Præt. Ex hoc ostēdit, qd generatio quæ est pro-
cessio p modū naturæ, est in diuinis, qd eius similitu-
do creaturæ cōicatur, ut patet Is. ult. Numquid ego
qui gnatio nē alius tribuo, sterilis erō? Processio autē
q est per modum uolūtatis, nō cōicatur creaturæ.
Non n. inuenitur in creaturis aliquid, qd naturam
accipiat, nisi p modū gnationis. Nō est ergo aliqua
processio in diuinis personis per modū uoluntatis.

Quæst. dist. 5. Tho. M 4 ¶ Præt.

In argum.

Ex epistola eius contra Ios qui ipa Nemanctū dicitur creaturam circa modū incipit, inter cui sandū simi.

A med. lib. per. 6. pag. 21.

o dicitur
gim dicitur
ntur
ndent
os dicitur
m ga
effluent
m sequi
lo Incom
us ad cre
primā
e ne aliq
ras secun
ponenda
ræcit tam
ula, ex
diuinit
nim inco
propter
igna
cauiz
odem mo
citur, pro
didit
d origi
nomi
nōbis
anur
signific
re r
quod
de Tri
in fi.
c. 6. a me
de medi
post me
li. detri
a origi
arar dicit
ram
nt princip
m hoc m
quod fat
ationem
emus
pter
si cōced
oritate
t min
E. Et sim
uētor
horitativ
fm rōne
nē imp
a. c. 35.
cādū
tur. licet
s princip
nim mo
e p̄s, l
io. Ne
me